

- نالقمی نۆیهم

مسعود محمد:

جانسی تی هه لکسین له دوو شیانهوه (شیانه = احتمال) بییت به سنی. چونکه ههتا شاباش دهر پتر بی شاباش وهرگر قازانج دهکات. موعارهزهش له لای خوینهوه بهسه ر چوونی دهوری و بصایهتی ناحهزانهی عهبدولئیلاهی به ههلیک دادهنا، ههر نهیی له رووی ئهوهوه کهوا تهجره بهی تال و تفتیان له گه ل عهبدولئیلاه دا وهای لی کردیوون رووی تی نین مهگر لهو په ری ناچار یهوه بییت: به عادهت و بهیی داخوازی باری قانونی و دهستوریش، که موعارهزه له گه ل حکومت پووشکهی پساندو سلام له نیوان دا نهما روو له سهروکایهتی دهولت دهکات بو دهر برینی دادو بروی خوی. نتجا که هات سهروکی دهولت، وهیا جیگری ئهو سهروکش [که ئهوسا عهبدولئیلاه بوو] گری پچکهی خسته پیوهندی خوی به موعارهزهوه ههموو ریگه بهک له پینش موعارهزه دا کویر ده بیتهوه بو چالاکی سیاسی لهو مهیدانه دا که قانون و دهستور بهرهوای داناوه. ئیتر جموجووله که ی باری نهینی و پلانگیری وهرده گرت. مه بهستم له موعارهزه هی ناو مهجلیسی نیایی نییه. مه بهسم له جیهانی بهرهروانی دهروهی مهجلیسه، که ئهوسا حیزبی وهتهنی دیموقراتی و حیزبی ئیستقلال دوو دهرووی سه لئندراوی ناشکرای موعارهزه بوون، من له ههردوو لایه نم ده بیست، به ههناسه بهی که حهسانه وهوهو خوشامه دی کردن باسی ته تو بیجان ده کرد. ههر ئهو مونساه بهیه خوی ههلیکی باش بوو موعارهزه بی کات به هوی

له نالقمی پیشوتر به لئیم دا، به کورتیش بییت، باسیکی ته تو بیجی مهلیک فهیسه لی دوهم و هی کوپونهوهی ناشتی خوازان له بهغداد بکه م. ههر چه ند خهلق به تیکرای دهیان زانی، به تاج له سه رنان، نه باری سیاست و هیچ شتیکی دیکه ده گوریت نه فهیسه لیش لهو قه فه سی که عهبدولئیلاه دهوری پی گرتوه لی دهرده چیت، دیسانه وه ته تو بیج خوی له خوی دا رووداوکی سیاسی و هه مه گیره: ههروهک به هاتی جهزنی ره مهزان ئهوهی به روژوویش نه بوه خوی بو ناماده دهکات و رهنگه، جلکی نویشی بو سازیدات، ههروه هاش حکوومهت و میللت و سیاسی به موعاریزه کان به ناچار ی چاویان بری بوه ئهو رۆزه ی که دهوری (وصایه) ی عهبدولئیلاه بهروالهت و [له لایه ن دهستوریشه وه] له سه ر مهلیک هه ل ده ستیت: هه موو ئهوانه ی به ته ما بوون، یاخود ئاواته خواز بوون دهر فته تیک په بدایت بو تی خستی که لئینیک له تامانی سفت و پتهوی سیاسی نووری سه عید به دهوری ناوک و ناوه روکی حوکه مه وه، به لکوو ئاسانتر بگه ن به دهسکه گوئی و هزیرایه تی، وهیا سه روکایه تی و هزیران، ورده حیساییکی خوشکه له بیان به دل دا ده هات له وه دا کهوا رهنگه به ده م روژگاره وه مهلیک فهیسه لیش پی له سه ر دلخوازیکی خوی دا بگریت و دهسته و تاقمیک ی تایهت به خوی بزارده بکات، به مهش دا دوو کوچکه دهسه لاتی نووری سه عیدو عهبدولئیلاه بییت به سنی کوچکه و

داواکردنی گۆرینی سیاست.

هەرچی میللهت بوو، که حیسایی جودایه له سیاسی و روشنیروو نههلی وشوو مههارهت لیکدانهوهشی زور دووره له هی نهو کومهله خوولیا داره، چ ناحهزایهتی پیوه دیارنهبوو دژی تهتویج و بنهمالهی مملیک. من ناگاداری شاری بهغداد بووم: روزی که مملیک به شهقامی رهشیدا بردرا بو پهرلهمان تا سوندا بخوات و تاج لهسهر بنیت من چونکه جلکی رهسمیم نهبوو پی بچمه نهو کوپونهوهبهی که دم زانی هیچی دیکهی وهک خوی بهدوادا نایهت، بهینیک له شهقامی رهشید خولامهوه هتا دهسته و دایههه مملیک تی بهری:

شهقام مونهجی دههات، هزاران هزار له بهره بهیانی بهوه شوینی خویانیان گرتیوه نهکا دواتر بکونه ریزهکانی پشتهوه. خواهه ل ناگری نهو خهلقه بهدل بهزهیی و خوشهویستی خویانیان دهردهبری. له گهل چهپله ریزانی ناپورهی خهلق بهشی زوری نافرتهان بهدهنگ بو (بی باوکی و بی دایکی) مملیک دهگریان و به سهدهقهی دهسوون. تو بلی نهگهر نهو نافرتهانه له گوشهیهکی غهیهوه تیگه بشتانایه که دواي پینج سال و دوو مانگیك تا نه م بی دایک و بابه له رهگ و ریشهوه ههل دهکندریت دهبوو چ بلین و چ بکن؟ نهوهی راستی بیت خوم لهو دهمهدا که مهوکیی بهرهو پهرلهمان دهکشی ههستی بهزهیم دهکرد، نهو دهمش که له روزی چواردهی تهمووزی سالی ۱۹۵۸ زانیم کوژرا، نهک ههر پیم ناخوش بوو بگره رهش بینی بهکی خهست دای گرتم. دواتریش که گویم له رادیو دهبوو دهی گوت جهماوه و خهریکه که لهش راکیشی دهکات ههرچی ههستی شیرنایی و خوشی بوو له ناخم دا کپ بوو: خهلقیک دل بچینه سهر راکیشانی لاشهی خویناوی به نویزی نیوهروی گهرمای ۱۴ ی تهمووزی بهغداد. که نهو ساله له راده بهدهر گهرم بوو. به ئاسانی باده داتهوه سهر کوشتی برادهری خوی که بزانی دوو قروش قازانج، وهیا بهک ههنگاو بهرهو پینش چوونی تیدایه. مرو ناشی بیته گورگ.

بو داوهتی شهو که له (قصر الرحاب) بهر بابو: جلکی کوردیم له جوانه مهرگ نهحمه دی همهد نه میناغای دزهیی خواستهوه. . . ئنجا بهکیکی نهو ونهیهمی دیتیت که له نالقهیهکی (الجدور) به جلکی کوردی بههوم لهو داوهتهدا نشان دههات بابزانی زنده کوردا بهتیم جلکه کهی پی له بهر نه کردبووم بهلکوو بی چارهیی نه بوونی جلکی رهسمی لیمی داوا کردبوو.

گوته بهکی میصری ههیه دهلی: (یدی الخلق للی بلا ودان) واته: گواره به بهکیکی بی گوی دههات، تا نهه بو من رهخسا وهک بوئی

ده گهرمهوه:

پیداویست وههای داخوازی کرد چند روزیکان هاموشو به شهقامی رهشیدا تهنها بو نهو ئوتومویلانه . . . که نیشانه بهکی نایهتی پیوه بیت. من سه یارهه نه بوو بهلام نیشانه کهم بو هاتبوو. وا ریک کهوت لهو روزانهدا همه طیب ناغای طاهر ناغای حهویزی، خاوهنی معمهلی جگهره، که بهکیک بوو له دهوله مهندهکانی نهوسای بهغدا داوهتی فراهینی کردم و بهو بونهوه له جهماتیکسی ههردهوله مهندهی بهغداشی گرتیوه وهک: عبدالعزیز البغدادی، عبدالمهادی الجلیبی، دامیرچی، حافظ القاضی. . . بهدم باسی تهتویجهوه، حافظ القاضی که ئوفیسی لهسهر شارع الرشید بوو گوتی: لهو چند روزهدا له بهر مهنمی ئوتوموییل هتا دهگهه ئوفیسه کهم ماندوو دهیم، نیشانه نی به سه یارهی خومی بهوه بکه م. گوتم: تو سه یارهت ههیه بی نیشانه منیش نیشانه ههیه بی سه یاره، خو ناشی بلیم سه یاره کهت بو من بیت، با نیشانه کهم بو تو بیت. . . دواتر براده ریکم که زانی نیشانه به حافظ داوه گلهیی کرد که چون نهوم له بر کردوه [لهمالهوه سهغله تیان کردبوو]. دلیم دایهوه بهوهی که نیشانهی ناییی پزدهر، عومهری خدری حاجی ناغام بو وهرگرت. . .

لهو داوهته قاضی عبدالحمید نهترووشیش بانگ هیشتن کرابوو که پینتر شناساییان ههبوو. . . دواي رویشتی خهلقه که جاری من مابوومهوه (فخری جمیل پاشا) ش هتا هه لستام باسی مالا نهفهندهی و باوکی بوگرتیوهوه. . . له قههدا بوو هه ناسه بهکی ههل کیشاو گوتی: من بعد ملا افندی انحرمت من لبن اربیل. . . که گهیشتمهوه ئوتیله کهی خوم دیتم له ههولسیرهوه دوو

کیسه ماستی شاهانه م بو هاتوه. خیرا به تهلهفون قسم لهگهل همه طیب ناغادا کرد که سایقه کهی بنیرتهوه بو نهو دوو کیسه ماسته، بهکیک بو فخری پاشا نهوی دیکهش بو خوی. . . چند روزیکی دیکه خهفری پاشا داوه تیکسی فتاری ره مزانی کردم هه مان گرووی داوهتی پینشو بهشدار بوون. . . ههر نهوه بوو هیچی دیکه بهدوادا نههات، زوریشی نهبرد من له پشوی هاوینه بو کویی گهرامهوه.

فخری پاشا له پیاره ناو دارهکان و مهنزی بنهمالهی (جمیل) و له دوستانه مملیک فهیصهلی به کهم بوو: بو بوو به وهزیر و سه رهکی مهجلیسی نواب و (عین) ناکاری مهرانهیی له قسهو رهوشی دیار بوو. ریکه ووتیکی خوشی بوو لهو دیتانهدا کهوا له باس کردنی روزگاران به سه رهچوودا قسه مان گه بشته نهو پیوهندی دوستانه تی بهی

سە سالی ۱۲۹۳ ك. (۱۸۷۶ز) له نیشوان باپیرم، حاجسی مەلەعەبدوللا. و مەزنی ئەوسای بێمالە (جەمیل)دا كە (محمد الجەمیل) بوو پەیدا بوو باپیرم گەلیك باسی لە مەرداوەتی ئەو (محمد الجەمیل)ە گێراپووە، تەنانت لە هەموو نیش و كارو موراجەعی رەسمى یو لای خاوەن پایە بەرزەكانی ئەو سەردەمە یارمەتی دەرو ریزپاریزی بوو. تەمەنی پێوەندیەكە لە سەردەمی باپیرم تا ئەو رۆزەى من ناسیاویم لەگەل فەخرى پاشادا پەیدا بوو ۷۷ سالی رێك بوو.

من بەر لە تەتویج مەلیك فەیسەلم دیتیوو، دواتریش پتر لە جارێك چوویمە خزمەتی:

مرویه كى ساقى دلپاك بوو. ئەگەر دەسلاتی هەبوابە لە چاكەى خەرچ دەكرد. مەرگ هەل ئەدایى بزاین دواى قالم بوونەوو چەپ و راستى خوناىن چون دەبوو.

بیمە سەر بەكەم كۆبوونەوى ناشتى خوازانی عیراق كە لە هاوینی ۱۹۵۴ لە شاری بەغدادا گێراو تیبدا بەشداربووم. راستى بەكەى ئەگەر بریاری حیزب نەبوابە لەوانە نەبووم بوى بچم، كە بریاری حیزبشم پێپەوى لیكرد بویه بوو كە دەرجوتم بە نایب بو جارى دووم بە مەجیزی حیزب نەبوو. نەدەشیا لە بارى وهادا نافەرمانى بەكەم چونكە دەبوو بەهەنای دەوام دان بە ناكوكى و دل شكان: سەد فەلسەفەم بەكار هێنابایە بۆ ئەوى كە هەلئوسەم لە ناست ناشتى خوازى هی قەناعەتە باى فەلسیك بوو. لە موانسەبەدا دەلیم، جارێكیان لەگەل ئەندامێكى زنده دەسلاندارى حیزب كەوتینه باسى ئەوتویى. من گوتم نەدەبوو ناشتى خواز لە دەست دریزی كوریای باكور بەرانبەر كوریای باشوور خاموش بیت. لە وهلام دا زور بە هەناسەى سوارهو گوتی: كوریای سەروو كە برامە دەلى كوریای خواروو لە هەوهلهوه دەست دریزی كرد توش بە عەكسەوه دەلیت. راست وهكوو مەلا گوتی: بە زەرەى كەر بروا دەكەیت بە قەسى مەلا بروا ناكەیت. من لەسەرەخو گوتم: بلیم چى كەرەكە راست دەكات و مەلا دروزنە.

وهك لە بیرمە كۆبوونەوه كە لە مالى فاروق پرتەو گێرا: پاش گفتم و لفت و گوتار سى كۆترەى زېرىنى بچووك بە سى كەس درا لەبرى خزمەتیا بە ناشتى، بەكێكیان كورد بوو.

بەلای باوەرى منەوه كە رەنگ دانەوهى واقىمى بى فیلە، رێك خراوى وهك ناشتى خوازى، نىقابهى هەرىشەیهك بیت، كۆمەلهى وەرزیزان، مافى نافرەت. هی قوتابى. هی دین و دنیا بیت پێویستە لەلایەن خەلقەكە خویەوه بەپى داخوازى بەرزەوهندو

باوەریان رسكاییت ئەك حكومت سازاندیبى چونكە ئەوسا كە بوو بە دارووكازى حكومت لە خوازو خواىشتى ئەندامانى دەشوریت و رەنگە بەزوریش وهسا برەقسیت كە دژى ئەو بێمالە بیت كە لە سەرى هەلستاوه. ئەگەر ناشتى خوازى بەپى روالەتى زنده ناشكرای واتاكەى لە عیراق، یان لە شونىكى دیکە رسكابایە دەبوو ئەك هەر یەخەى حكومەتى خوى وهیا ئەمەریكا بگرت بەلكوو بادا ئەوه سەر چین و رووسیاش لەو حالەتانهدا كە رەفتارى روهو جهنگیان كردبایە، من كە بەدەم دەرهەنگ دا بیمەوه لە ناست ئەو دەست دریزی پەى لە وهرزى دەكات دەپى رەختەى نارەزایى لە حیزبەكەى خوم و غەبرى خوشم بگرم كە بە ئەما بى خەلق بە گوريس راکیشیت، وهیا بە كەیفە بیان خاتە زیندانى ئەشكەنجەوه. كە رێك خراوهكەم هی حكومەتى خوم، یان هی دەرهوه بوو دەپى چاوهنۆر فەتوا لەوهوه، لە حكومەتەوه، دەرجیت بو نارازى بوونم كە نیت رەنگە بەپى تەبىاتى خاوەنى فەتواكە بە گژ شتێك دا بیمەوه كە زورى حەز لی دەكەم.

من ئەگەر كۆترەى زېرم بى درابایە دەهاتم لە سالی ۱۹۶۱ كە كەرىم قاسم بە فروكەى میگ كوردستانى بومباردمان دەكرد ئەو كۆترەیم بو بەرى ناشتى خوازانی جیهانى دەناردەوهو دەم گوت: مالى قەلب سەربەسەر ساحیبى.

ئەو رێك خراوانەى كە حكومەتان سازیان دەدەن هەرگیزاوهەرگیز خەرىكى كارێك نابن كە لەژىر سایەسانى داو بە ناوى ئەوهوه هەل نراون بەتایبەتى لەو ولاتانەدا كە (دروشم)ى بى ناوهروك بايەخدارترە بۆ رازاندنەوهى نامانجى سیاسى لەو بەرهمەى كە دەبوو هەلگرانى دروشمەكە بە میلیلەتى بەدن. ئەو لایەنەى كە دەپەوى لە رى نایشت و تیک هاویشتن و بى ئۆقرەى پەوه بە دەسلات بگات چ مەبەستى نى بە پەتائە دەروى یاخود كارگە نیش دەكات: كوردی گوتەنى، ئەو لایەنە بەزمىكى دەى زانی سى بى پەوه هېچى تر. دەوجا نە حەز لە سى پەى دەكەم نە بەرزەوهندیشى بو كوردو بو جەساوهر تیندا دەبینم نە ئەنجامىكى لىشى چاوهروان دەكرى ئەو هەموو جانفیدایى و خەلق بە كوشت دانە دەهینیت: لوكسەمبوورگ هەناسەشى سوار نەبوو زوریش تیزو تەسەلە. بە هەمەحال فایلم لە تەحقیقاتى جینائى تۆمەتى ناشتى خوازیشى خراپە سەر. دواتر، وهك بوئى دەگێرمەوه، ئەو تۆمەتەم بە چاوى خوم خویندەوه.

پاش بەسەرچوونى هەرای هەلبێزاردنە باس كراوهكەى ناوتویزى نالغەى هەشتەمى ئەم یاداشتانە خەلقەكەى بەندى كرابوون و دور خرابسوونەوه ريسان بى درا بگەرىشەوه بۆ مالى خویشان. من لە ئىستیراحەتخانەى ئىستگەى شەمەندەفەر دا بەزى بووم، لە حكومەتى

ههولیرهوه چ سەرو سۆراغیگی گەرانەهۆم بو کۆینی دەرنەگەوت: کاغەزیکم بو وەزیری داخلیه سعید قەزاز، نووسی که ئەگەر چی دیکە بەندم بکەن لە ههولیر، یەخەیی حکومەت دەگرم لە دادگا بو زەرەرو مەسره فیککی لە کێسم دەچیت. هەر کاغەزم گەیشته بەغداد متصرف پێوەندی پێوەکردم که دەتوانم بچمەوه کۆینی و وەزیر دەلی ئەو بەبەنش بە چاکەیی خۆی - ئەکا لە کۆینی ناراجەت بێ - لە ههولیر هیلراوتەوه.

چەند قەسەیکم هەیه دەیکم ئەم جار بە ریگای گەشتەکەم دا دەروم:

هەرچەند پێوستیش بێ پرورا بە بەلگە بچەسپیت، لێرەدا مەودای بەلگەکاری و چەسپاندنی زانستی و هەل وەشانندی پەسپۆرانه بەدەستەوه نییە، ناچارم بەکورتی لە نیشان دانی پرورای خۆم بیمەوه:

بە شیوەیهکی گشتی ئەوانەیی لەم جیهانەیی سێیم دا خەریکی سیاسەتن بابای سەر بە تیوری و وشەسازی و بەلاغەت و دروشم هەل کردن و چشتی ئەوتوین بە تاییەت لەنیوان بەرەهەستی حکومەت که بەشیککی زیندە بەرچاویان لە بەرەت دا بەرپرسی خیزان

بەخێوکردنیش نین، تەنانت بربرەو کۆلەکی ناغەلب یزوتتەوهی توندوتیژ قوتایی پلەیی ناوەندی و بەرەز و ورتن که خویان بارن بەسەر باوکیانەوه. تاکیک لەو حیزبانەیی بەیداغی نیشتانپەرەرییان هەل گرتەوه هەل گرتبوو ئەگەر ریکەوت کردی بە حکومەت نازانی چ بکات چونکە پرۆزەیی بو چارەسەرکردنی هیچ کێشەیک سازنەداوه.

هیچیان سەرەدەری لە بازارو شەمەندەفەر و مەرەزەیی برنج و کیلگەیی گەنم و جوو تووتن و تێجارەتی دەرەوه و ناوهره. ناکەن.

هەرچی بەرەم هینی راستەقینەیی خەریکی کەسبە خۆیتە و نەدەزانی خۆتە بدات و نەگوتاری ناگرتن بنووسیت و نەهوتاف لێ بدات و نەدروشم هەل بگرت. نیشتانپەرەو تەننا لە گەیی (بژی، بمری)

پەسپۆرەو وەك دەستی لەسەر پەلایتکە بیت وەها نازاو نامادەیه

هەرچی بەرەز و هەندی لە دەستدایەو خەلقی پێ دەژیت سەرەوینی بکات بە تۆمەتی خۆین مزی و چەوساندنەوهو بۆرجوازیەتی و دەرە بەگایەتی و سەر بە ئێمیریالیزمی و جنۆکەپەرستی. تا رۆژی ئەمڕۆکەیی

۱۹۸۸/۲/۱ لە صدەیی یەکیکی ئەفەندییە سیاسەکانی بەرەیی هوتاف و دروشم و بژی و بمری نەهاتۆتە سەر رامان لە رەوایوون و رەوانەبوونی ئەو قازانجەیی (صراف)، وەیا بانک لە خەلقی

وهرده گرت و بە خەلقی دەدات. خوادەست بە عومرمانەوه بگری، لە پەنحاکان دا هەر بینایەکی حکومەت بێ کردایە پڕ بەدل داوای

رمانیان دەکرد چونکە وامان دەزانی که بو سپای ئەمەریکا دروست دەکرت. سەددی دوکان تەیارەخانەیی دەریایی بو. خولاسە نیشتانپەرەو لە نیوان چوار دیوارەیی خەیاڵ و خەون و ورتنەیی خۆی دا دەخولایەوه، هەرگیز نەو چاوهی لێ نەرسکا سەیری باری راستەقینەیی بازارو کووچەو گەرەك و مزگەوت و رەزو باغ و پاوان و کەرخ و پاراوی مەرەزەیی بیکات و تێبگات:

سەقافەتی نەزەری، رۆشنییری دنیای سێیمەیی لە خۆی و لە خەلقی ترازاندبوو. لەبیرمە کۆری خزمیکم لە مەکتەب دەرکرا سەبەب بە کەوتنی دوو سأل لە سەرسەکی. یەخەیی باوکی گرت و هینایە حەمیلکان که لە عەسکەری بێ کریتەوه دەیکوت، من نیستیمار هۆی کەوتنمە دەیی بێم کیریەوه. باوکه که دەیکوت رۆلە خو من نیستیمار نیم. هیچی نەبوو بێ کاتە بەدەلی عەسکەری. ئەم خزمەیی من نمونەیی ملیۆنەها تیکۆشەرانی جیهانی سێیمە. لە نمونەدا دەلیم، تووتن مایەیی ژبانی صەدان هەزار کوردی عیراق بوو: دەسا پیم بروا بکەن تاکەیک کادری پارتی، وەیا شیوعی نەبوو پرۆزەیی چارەکردنی کێشەیی تووتنی گەلالە کردبیت. تیکۆشەران هەر ئەوەندە لە خۆباشتەکانی جەماوەریان دەتۆزێوه که بێ کەن بە هۆی قەپ و قیرو سەغەت کردنی حکومەت.

ئەم وێشە سەرییەییی حالی بزوتتەوهی نیشتانەیی بەر لە شۆرشیی ۱۹۵۸ ترووسکیکە لەو رۆزگارەوه بو دواوژ تێبەر دەکات و دەشیا لەو رۆزەوه چاوی بینسا مەجهوولی دواي چەندین سالی دانەهاتووی پێبیت چونکە وەك دەگوتری: مانگەشەو سەر لە نیواری وە دیارە.

من لەبەر زۆر هۆی تاییەت بە خۆم ئەو تیزرۆیهو پەرگیرە نەبوم که لێرەدا لێ دەویم: چ لەلایەن تەبیات و مەجیزەوه بیت و چ لەلایەن جووری تێفکرین و عیبارەیی چاکەو خرابەو سوودو زەرەوه بیت هەمیشە بەلای تیک گەیشتن و مەسلەتی و پیکەوه ژبان و هاریکارییەوه بوومەتەوه.

هەرگیزاوهەرگیز لەوانە نەبووم دلم بو قوربانی دانی خورایی و بێ ئەنجام چووین، وەیا لە کولانەیی دووبەرەکی و سنی بەرەکییەوه بەتەمای سوودی گشتی میللت بووین. لە خەون و ورتنەش دا باوەرم بەوه نەبووه که رووت و رەجالی کوردەواری بەگرتنی بینەقاقەیی یەکدی لەژێر سایەیی دروشمی شەر بە دنیا فرۆشەوه پال دەداتەوه لەناو بەهەشتی شیرو هەنگوین.

مەجلیسی (یەك کو بوونەوهو هەشت رێژ تەمەن) مەرسوومی هەل وەشانەوهی دەرچوو. هەر خۆشییەکی سەرکەوتنە

بچکولانه‌کە‌ی بە‌رە‌ی یە‌گ‌گ‌رتووی نیشتهانی به‌خشی بووی به‌سەر لێ‌وانه‌وه‌ وشک بووه‌ . که‌سانیک‌ی نه‌ختیک‌ له‌ نزیکه‌وه‌ ناگاداری پرۆژه سیاسیه‌کە‌ی نووری سه‌عید بوون ده‌یان زانی هه‌ویری ئە‌م جاره یه‌ک‌جار ناوخوازه‌ .

لێ‌رده‌دا یه‌ک‌ تێ‌بینی بنجیم هه‌یه‌ له‌باره‌ی زینده‌ تیزبوونی حکومت له‌ ناست هه‌رچی پێ‌ده‌لێ‌ن به‌ره‌ه‌لستی کردن له‌ سیاسه‌تی نووری سه‌عید که‌ نوینه‌ری دیرین و کلاسیکی رووکارو راره‌وی عراقی پاش عوسمانی‌یه‌کان بوو: من نامه‌وی‌ی ناش پرۆژیم سیاسه‌تی نووری سه‌عید بنرخینم چونکه‌ خه‌ریکی گه‌شتی ژبانی خۆم نه‌ک‌ هی نه‌و، له‌و گه‌شته‌ش دا هه‌ر نه‌وه‌نده‌ ریگه‌یه‌م ده‌بێ‌ به‌سەر سیاسه‌تی نه‌و مروغه‌وه‌ که‌ له‌ گه‌شتی من دا تیشکی دا‌بێ‌ته‌وه‌ . من ده‌مه‌وی ره‌فتاری به‌رە‌ی بزوتنه‌وه‌ی نیشتهانی هه‌ل‌سه‌نگینم که‌وا بێ‌گومان ده‌خ‌لی هه‌بوو به‌سەر نه‌و سیاسه‌ته‌ی پیره‌وی ده‌ک‌را لایه‌ن حکومتی عراقه‌وه‌ چونکه‌ له‌ ناشکرا‌ل‌اشک‌را‌تره‌ . بای زینده‌ تێ‌نووسانی لایه‌نیک‌ی ملانی لایه‌ک‌ه‌ی دیکه‌ش تێ‌ده‌نووسی ماده‌م هیزی پێ‌وه‌ مایه‌ت .

بزوتنه‌وه‌ی نیشتهانی عراق له‌ هه‌موو عومری‌دا نه‌ خوی ناسی (چهند ده‌خوات و چهند ده‌به‌زنت) نه‌ توانیشی هه‌له‌ته‌کانی خوی له‌ چارچێ‌وه‌ی (مومکین) بگۆنجینیت . نه‌ رۆژه‌ک‌ له‌ رۆژان خه‌ریک بوو بزانی میلیه‌تی عراق چی ده‌وت:

له‌لایه‌ن خۆنه‌ناسینه‌وه‌:

قسه‌ کورت ده‌که‌مه‌وه‌ ده‌لیم . نه‌گه‌ر نیشته‌نیه‌روه‌ران خویانیان بناسیایه‌ ده‌بوو هیندی مندالی شه‌ره‌گه‌ره‌کی واقع بین بوونایه‌ که‌ له‌ ناست دوژمنی ده‌سه‌لاتداردا پێ‌ویسته‌ یه‌ک‌ دل و یه‌ک‌ هه‌نگاو بن که‌چی له‌ناو به‌ندیخانه‌ش دا یه‌خه‌ی یه‌ک‌تریان ده‌گرت . له‌پاش راپه‌ڕینه‌ک‌ه‌ی (وئبه‌) سالی ۱۹۴۸ یشه‌وه‌ په‌رگه‌ری و له‌ خویایی بوونیک‌ی نه‌وه‌نده‌ ساواپانه‌ زوربه‌ی خوین‌گه‌رمه‌کانی هوتاف لیدان و نه‌ایشت گه‌ران و سینگ‌ ده‌ره‌په‌راندنی وه‌ها گرتیوه‌ هه‌موو سنووریک‌ی زه‌ره‌ هوش و شکسته‌ گوتنه‌ (منطق‌)ی به‌زاندبوو . وه‌ته‌نیه‌کان وه‌هابان ده‌دایه‌ به‌رداس ده‌ت گوت رۆژی شه‌ره‌ به‌هه‌شتی و جه‌مه‌نده‌می له‌یه‌ک‌دی جودا ده‌ک‌رینه‌وه‌ ئیتر نه‌ک‌ هه‌ر ده‌سته‌و دایه‌ره‌ی حکومت و اقطاع و بورجوازی و ره‌جمعی‌یه‌کان ، بگه‌ر نه‌وه‌ی کاکلی کاکل نه‌بیت له‌م جیهانه‌و له‌ به‌هه‌شتیش دا جی نایه‌ته‌وه‌ . من خۆم نه‌و رۆژانه‌و نه‌و بۆچوونانه‌و نه‌و شالاره‌ فگرتوانه‌م دیتوه‌و تیدا ژباوم . له‌ به‌شکیشی . به‌ناچاری ، به‌شداریم کردوه‌ . دوا‌ی وئبه‌ وه‌ته‌نیه‌کان وه‌ها یه‌خه‌ی

یه‌ک‌دی‌یان گرت لزوم نه‌ما‌بوو حکومت پێ‌نانه‌وه‌ خه‌ریک بیت . . .
وای له‌و خه‌رمانه‌ بێ‌کۆزهری ده‌مان کوتایه‌وه‌!!

له‌لایه‌ن خۆنه‌به‌سته‌نه‌وه‌ به‌ مومکینه‌وه‌:

که‌ په‌رگه‌ری (نطرف) رابه‌ر بوو ته‌لاق دانی نامانجی مومکین و کوشان بو نامومکین ده‌بێ‌ته‌ سه‌یهرت و لبت نایه‌ته‌وه‌ ، واته‌ له‌خۆنه‌وه‌ خه‌ریکی نامومکین ده‌بیت بێ‌نه‌وه‌ی زه‌ینت به‌دوا مه‌به‌ستی سه‌خت و ره‌ق و ته‌ق و شه‌ق و په‌ق دا بگه‌ریت . له‌ نموونه‌ی خۆمالی ده‌لیم ، که‌ حیزب به‌یاننامه‌ی هه‌له‌بژاردنی بۆم ده‌رجواند سی نامانجی سه‌ره‌کی تیدا: / - ته‌ممیمی نه‌وت ۲ - قبول کردنی چین له‌ نه‌ته‌وه‌ یه‌ک‌ (نه‌) گرتوه‌کان ۳ - له‌غو کدنی مه‌جلیسی نه‌عیان . بوو . . . برانه‌ چهند سه‌یره‌ جه‌نابی کاکه‌ مسعود محمّد (چینی شه‌عی) شریت پێ‌چ بکات و به‌ده‌م گوتاری ناو مه‌جلیسی نوینه‌رانی عراقه‌وه‌ رای‌کشیت

بۆ سه‌ر کورسی‌یه‌ ره‌واکه‌ی خوی له‌ نیوان پێ‌نج کورسی‌یه‌ دائمی‌یه‌ مه‌جلیسی ئە‌من . . . سیه‌ریکی ئە‌م پاله‌وان پهی‌یه‌ له‌ به‌شیک‌ی حیکایه‌تی (فسوس پاله‌وان) ده‌بیریت . . . ته‌ممیم ده‌ق‌رموویت؟ ده‌سا به‌ ته‌په‌و تۆزی ته‌یموومی بێ‌ناو و زه‌وادێ‌ بێ‌پێ‌خۆر سزیند ده‌خۆم: حکومتی نووری سه‌عید خۆشی له‌ سیداره‌ دا‌بایه‌ بوی نه‌ده‌چوه‌ سه‌ر ، نه‌وت ته‌ممیم بکات نه‌ک‌ جه‌نابی من بێ‌که‌م!!

له‌لایه‌ن هه‌ست نه‌کردن به‌ دل‌خوازی تیک‌رای میلیه‌ته‌وه‌:

جه‌ماوه‌ر ، میلیه‌ت ، خه‌لقی شارو دێ‌و شه‌ره‌ت ، خه‌لقو‌للاو هه‌رچی ناوینکی لێ‌ ده‌نیبت به‌پێ‌ی هه‌ر عه‌ساره‌یه‌کی به‌رزه‌وه‌ندی بێ‌تاقی‌یه‌ک‌ینه‌وه‌ . خۆشی بیت و ترشی بیت ، به‌دواگۆزه‌ران و مال و مندال به‌خێ‌وکردن دا ده‌گه‌ریت: چاری ناچاره‌ ده‌بێ‌ ده‌ست بو شتیک‌ بیات که‌ جه‌می رۆژانه‌ی بێ‌دا‌بین بکات . نه‌گه‌ر سه‌رشیت نه‌ک‌ری ، وه‌ک‌ که‌ سو‌ق ته‌ریقه‌ت سه‌رشیت ده‌ک‌ریت . خه‌ته‌جووتی گاره‌ش به‌جی ناهێ‌لی بو نه‌ایشتی خوین‌گه‌رمانه‌ . . . به‌ره‌یار یه‌خه‌ی حکومت ناگه‌ریت له‌ پێ‌ناو ناسانه‌جیک‌ی نانی تیدا نه‌بیت . گۆزه‌رانی خوی به‌قوربانی شه‌په‌ره‌ ژه‌نگاره‌کانی کۆتیه‌ی درۆزن و راست گۆ ناکات . . . به‌کۆرتی ژبانی کوله‌مه‌رگی کومه‌لگه‌ی وه‌ک‌وو کورده‌واری سی‌یه‌کان و چله‌کان و په‌نجاکان نه‌وه‌ نه‌بوو هه‌ناسه‌ ساردیک‌ی نه‌و رۆژانه‌ به‌ره‌و نامانجی دووره‌ ده‌ست و ناسوی به‌رزی چاره‌نووسی هه‌موو مروغه‌وه‌ بیات که‌ بووبوه‌ خه‌یال و خوتخوته‌و خویلیای تیکۆشه‌ری کورد تا نه‌وه‌ی وه‌های ل‌ه‌اتبوو خه‌ریک بوون به‌ ده‌سه‌ک‌ه‌وتی مومکینه‌وه‌

تاوانبار بکات گویا نامانجی نهوتویی میللت بهرو چارهسیری (اصلاحی) بهوه دوبات و له نیازه بنه رته کیانی پرولتاریای دوور ده خاتهوه.

تیکوشه ری کوردو تیکرای عراق به شانازی بهوه له پیناو مان گرتی کریکارانی واقفواقی نامادهی خوبهخت کردن بوو. به خهی حکومتی بو ده گرت. به لام به لایه وه مردنی بوو نه گهر له پیناو بهرزه ونندی گوزهرانی رهش و روونی ولاتی خوی به نهرمی له گهل حکومت بدونت. همتا بوی لوابابه بو ریسوا کردنی حکومت حزی به ههراو مهزادو تیک هاویشتن و نهایت و نازانم چی ده کرد هه رچه نده بهوش دا نانی روزانهی عمبال و کریکارو چه وسایه وه نه هلی بازاری شاره کی خوی ده بری. پی و ابو هه رچی به لای حکومت هوه چاک بیت ده پی رووروش بکرت با له حقیقه تیش دا چاکه پیوه بیت.

تیکوشه پی و ابو نووری سعیدو براده رانی ده رگی خه زینه ی برانه وه یان لی به ستوه. هه ر برمین میللت له تیریان ده درنت نیر مانای چی خوبه شتی (اصلاحی) کم بایه خه وه خه ریک بکات. له هه موو کهس روون بوو بزوتته وهی نیشتهانی رازی تی به به چاره به ک که متر پی له رماندن پیجیمی بهر له ۱۴ ی تمووز. نجا که نه مه وه هابیت نهو ریجیمه چی ده کات له وه که متر پی که خوی پی پارسزی. وه ک دیشان کار گه شته نه وهی که حیزبی سه ربه قه وسایه تی کورد سی و دووی نه کرد له خودانه پال ناشتی خوازی که له نه زه ر حکومت دا ناجایه ز بوو هه رچه ند جاری هه بوونی خویشی له لایه ن قانونه وه دانی پی نه هیندر ابوو. واته ده ی زانی خوگیری بکات له خو ناشکرا کردن به لام چاو نه تروو کینی له ده برینی لایه نگیری خوی له بزوتته وهی ناشتی خوازی سه ر به نیسته رناشالیم. که نه مه حالی تیکوشه ری کورد بوو هی غه بری کوردیش هه ر وه ها بوو. هه رچه ند حیزبه ناشکراکانی وه کوو وه ته نی دیموقراتی و نیستیفلال [جده بهی شعیب که پتر کومه له ی پیاموقولان بوو له وهی حیزب بیت] له کوپوونه وهی به که می ناشتی خوازان به نونه ری بهرچاو به شداریان نه کرد به لام له جه ریده کانیان به گهرمی خوشامه دی یان لی کرد. جگه له وهی که پیشتر مه علوم بوو دانوویان له گهل حکومت ناکولی و نه گهر مه جلیس به رده وام پی هه رای کوشنده دزی ریژیم ده نیته وه. به ره ی نیشتهانی به وه ده ناییه ی گه باندیه مه جلیسی نونه ران هه ره شه به کی ریشه هه لکه نی له ریژیم ده کرد. نووری سعید باوه ری هه رچونیک بوو بیت بهرانه ر چاکو خراپه ی سیاسه تی خوی و غه بری خوی لی چاوه روان

نه ده کرا سه ر دانه ونی بو نه وه هه ره شه به، به ره ی نیشتهانی ده سه لاتی خو پاراستی نه بوو له ناست هه ریشکی درنده ندا که ده زانین - دواتر له ۱۴ ی تمووز دیشان - هه ریش بو سه ر ریژی می شایه تی له لایه ن ناحه زانیه وه چون بوو! هه ر پی هیزی موعاره زه ی سیاسه کانیس بوو چه به ره ی دان له توندوتیزی که نله ته زنی گه رده ن په رینی ریژیم که له وه نده ی تی په ر نه کرد چه ند که سانیکی له ولات ده رکردو هیندیکیشی بو ماوه به ک خسته به ندیخانه وه له هه لپاردنیشی گه رانه وه ده نا نه گهر مل ملاتی دوو لایه نی هاوهیز بایه ده بوو سه دان سه ری تیدا پی کلاو مابابه وه. یاخود کلاوه کان پی سه ر ده مانه وه. من مه به ستم نی به به شان و بالی کهس دا هه ل بلیم. هه ر نه وه نده م ده وی باوه ری خوم له ناست کاره ساوایی یانه کانی جه ماوه ری تیکوشه ران ده رییم که له هه مان کاتیش دا تفسیری هه لوه ست و ره فتاری حکومتی بهر له تمووز ده کات. نهو ساوایی به له سالانی پاش تمووزدا مهیدانی بو چول بوو همتا تیکوشه ران تیراو و مه ست بوون له نوشینی خوینی خویان.

نم رسته به ی هه ره کوتایی قسه کانم لزومی نه هیست بلیم، دوراندنی شه رده نندووکنی سالانی ۱۹۵۳ و ۱۹۵۴ له لایه ن تیکوشه رانه وه بای توسکالیک به لای لیکدانه وهی ژیرانه وه هه نگاهی واقع بینی به وه نه بردن.

هه رچونیک بیت گه شته که ی ژبانی من به ناو نهو چرگه نانه دا گه شته نیو نندی سالی ۱۹۵۴. له میراتی نهو دوو ده وره به ی نیابه ت زیاده بوونی نه رک و مه سرف و بهر پریم بوو له چاو سالانی بهر له وه نیابه ته. زیاده کردنی مه سرف وه های کرد پتر خه ریکی نان پهیدا کردن و گوزهراندن بم که کیشابه وه بو قول و باسک هه ل مالن له محامات که دوی نهختیک بوی ده جمه وه.

لهو روزانه دا که کوردی گوته نی نه ستیره مان کزبوو. خیره وه منده زمان لووسه خو ره پیش که ره کان که زور به یان پیشتر به ده ورمانه وه بوون که وته فینه بازی و خه بهر لی دان: چند که سانیکیان له خزم و دوسته کان نان براو کرد. هیندیکیان به نه قل کردن دان و خه ریکیش بوون تی کوشن بو به گرتن دانی هی دیکه ش. نه گهر متصرف، اساعیل حتی رسول. له دل دا دوست نه بوایه سه غله تی پتر تاوی بو ده هینان: له نمونه دا ده لیم. له هه ولیر بووم کاک مه جیدی ناموزام که کارگیری قوتابخانه ی (حاجی قادر) بوو له کوئی ئیخباریه ی لی درابوو له لایه ن پیاوچا کانه وه نه قل کرابوو بو گویر. به ریکه وت ده چووم بو لای متصرف کاک مه جید پیم گه شت گوئی مال و مندال له ناو سه به ران و لوریش به باره وه راهه ستاوه که بروین بو گویر.

داخوا ری نای له ههولیر بئینمهوه؟ که چوومه لای متصرف، بهحمته له گوری، بهر له دانیشتم گوتم فلانهکس، وا ناموزام له وهزعه دایه... دههله حزه نهو نهروز حاله ی لوه رگرتم که خوم به کاک مهجیدم نووسی بوو، له سهری نووسی بو مدیری معاریف که خاوهن عریضه له قوتابخانه یه کی ههولیر داده مهزری، نه گهر جی نه بوو به کیکی دیکه نهقل بکه تا ئه میان له ههولیر بیت... صد خوشی: ههر لهو روزه دا خانووشیان دهست کهوت و بارو بینگی نامزهدی گوین، له گهره کی خانه قای ههولیردا خسترا... لزومیش نه بوو که سی دیکه نهقل بکرت چونکه شاغیر هه بوو.

ههر لهو روزه نه دا ئیشیکی دیکه به متصرف، اساعیل حقی رسول، بوو:

مه لای دی یه کی دهو روپشتی کوین بهراویکی هه بوو ته ماعکاریک له بنهوه له گهل مهنمووری تاپو ریک کهوتبوو که به قیل نهو بهراوهی له سهر تاپو بکات، بهری نموونی مهنمووری تاپو سه نه دیکه به توکیلیان بی ئیمزا کر، دیوو که بتوانی نهقلی خاوه نایه تی زهوی یه که ی پیوه مومکین بیت بو سهر ناوی قول بره که. چوومه لای متصرف: حیکایه ته که م تی گه یاند که نه گهر فریای نه که وی به محکه مه دوراوه... گوتی، نم مهنمووری تاپو به ده ناسم. له ناگری، یان له قهزایه کی دیکه بوو، نه ده ب خانه ی مزگه وتیکی به پاره قووت دا... مهنمووره که ی نهقل کردو چاویکی وه هاشی له ته ماعکاره که سوور کرده وه وازی هینا له مامله ته که بی نه وهی بویری داوای نه و نه ده پاره به بکاته وه که له به یعی (عربون) مامله ته که دا به مه لای دابوو. مه لا پیاوه کی زور قسه خوش بوو، نه گهر نا نهو پینج دیناره ی که بو مه سرف بی دام و منیش دلیم نه شکاندو لیم وه رگرت به شی نیوهی نیوهی سه فریکمی نه ده کرد لهو روزه نه دا...

له چالاکی محامات دا بی نه وهی سه نه دو مه نه د ئیمزا بکه یان له گهل ماموستا به کر ئیساعیل به به که وه ده کوشاین: له سهر تاهه که جاری رینی رانیه گه لاله نه کرابوو ئوتوموبیل پیندا بروات، جغزی تیدا سوورانه وه مان زور فره وان نه بوو، دواتر که رینگاکه کراوه، رانیه وه قه لادزه مان لی بوو به به شیکی کوین: من له سه یداواو بوسکینی نزیک رانیه وه له سن دولا نی پزدهر قوناغم ماله خاله کاتم بوو، له قه لادزه ش حاجی نه حمده ی حه مه ده مین، کوره خالی کاک به کر، به خزمی منیش حیساب ده کرا ئیتر ههر دوو قهزا بو ههردو کیمان وه ک کوپه وابوو بگه ره له زور روه وه لیسان خوشتر ده هات... گیانی عه شیره نگه ری و میوان نه وازی لهو نه رزه جیگایانه تا بلنی جودایه له

شاری داخوا.

لهو ساله ی ۱۹۵۴ که تی شکاوی ئی تیخا بات بووین ده عوایه کی ته سوپه ی به کجار گرنگان به ده سه وه بوو له دوو دنی (کانی وه تان و شیخ مه سووریان) ی دوئی شاله به گی سهر به محالی خه له کان. مه لا حه ویزاغای تازه نائیبان ۱۵ سالیک ده بوو به براگه وره یی سالانه ملکانه ی له زور به ی خه لقه که ده ستاند. بهر له وه به ده عواکه رابگه یان، ههر له که شفی ته سوپه ی هه وه جار وه ناغله ب فلاح و ئاودیره کان دانیان هینابوو به وه دا که ملکانه یان داوه، به لام گو تیووشیان ملکی خومانه. ده عوایه که له رووی قانونه وه زور بی هیزبوو ناچار بووم، به موافقه ی کاک به کر، بی ده مه بهر ته نچیل... باریکه رینگه به کم له وه دا دوزی یه وه که داوا بیکم سه ره له نوئی که شفی نهو دوو دنی به بکرت هوه... معاوونی ته سوپه ی رانیه کاک بایز عبدا ته سه لماندی و روزی که شفی دیاری کرد... له کوپه وه به سواری هاتین بو دنی کانی وه تان، تا قمی ئیمه وه می مه لا حه ویزاغا قه له بالغه کی بهر چاوی پیک هینابوو. محامی مه لا حه ویزاغا. صدیق نقاش، که ده مینک بوو وه رز بوو بوو له ته نچیل و ته نچیل و نه م جار هیان که سی سه عات به سواری ولاغ لهو شاخ و داخه سه ره ژوو روو سه ره ژیر بووه به جاریک بی تا قهت بوو. سه رت نه به شینم دوا ی دوو روز که شف و شایه دی و نازانم چی گوتی:

له راهی خوا قوتارم بکه ن، وه رن با ره ئیسه ته سوپه بکه یان به حه که م ج بریاریکی دا بی رازی بین... من و کاک به کر له خوامان ده ویست به لام له روالهت دا به خاترا نه ته کلیفه که یان قبول کرد... سی شهو له مالی کوینخای دنی کانی وه تان ماینه وه نه وه نه ده ی خزمه تی ئیمه وه جه ماعه تی مه لا حه ویزا غاش کرد که به موجامه له بو دلدا نه وه ی صدیق نقاشیش که ره فاقتی ئیمه ی بی خوش بوو به زوری جه می نیوه روزه یان له مالی کوینخا ده بوو. ههر له بیرمه، روزیکیان گویم دابوه رادیوی قاهره که سه روک جهال عبدالناصر خه ریکی دوان بوو له مهیدانی (منشیه). له گهرمه ی حه ماسهت دا بوو که ته قه ی لی کرا: من ته قه کانیشم بیست. مالم حه قه جه مال نه شیواو دهنگی نه له رزی... گهرمه ی هوتاقی نهو هه زاران هه زار خه لقه و تیک هاویشتیان و سه رسمره ی خه لقوللا له دووره وه ده شه ته ی بو دلی گوئی گر ده هینا. سه روک جه مال که وته حاله تیکی مه جذوبانه، به دهنگی به رزی دلیر ده ی گوت و ده ی گوته وه: یاشیاب، یارجال...

بو سه یی، وه ها یزانم زی که وتی ۲۹ ی نه یلوول بوو، گه رانیه وه کوین... ههر له بیرمه، هه وری پر بوو، رشینه ش باری بوو: که

به سهر ههیه سولتان که وتم نواریمه قه ندیل، له که لینی هه ورا نه وه دیار بووده ووروبه ی لوونکی (قووج باش) سهی بوو بوو.

نم ده عوایه پاش چمن مانگیك بریاری نیذا ددرچوو: ره نیسی ته سوپه یهك بسته نه رزی به ملاحه ویزاغا نه دا. کم موزده ی وها خوشم بیستوه چونکه له کاتیکدا بوو تازه وه ختیك به سهر دهرهاتم له حبسی ۱۵ روزه ی نیوان ۲۶ ی شباط و ۱۲ ی مارتی ۱۹۵۵ ته به ری بوو. ناوچه ی دول شاله بگ له ده سلاتی (ناغا) دهرچوو. صدیق نقاش ده عواکه ی استتاف کرد له سه روکایه ی استتافی ته سوپه ی سلیمانی که نه وسا ماموستا فایق هوشیار سه روکی بوو: خهریک بوو بچینه ناو ده عواکه وه، گوتم نیمه ههر دوولا ره نیسی ته سوپه مان به حکم داناه که به بریاری رازی بین. ماموستا فایق که (تحکیم) هه کی دیت به کسر کوتابی به ده عوا هینا و بریاری دا به ره ددی داخواری به کانی ملاحه ویزاغا. من نهو به بیانی به گه یشتبوومه سلیمانی، بی وه خران گه رامه وه بو کوی که لهو چهند مانگدا ریگاکه ی به ره و رانیه ی گه یشتوه جاده ی نیوان دوکان و رانیه. له نزیك دنی شیخ سه سووری یانه وه خه به رم بو خه لقه که نارد که ده عواکه یان به کجاره کی به سه رکه وتووی به بهر بوو. نه وسا هاتوچوی نم سه رو نهو سه ری نیوان کویه و سلیمانی به ترمیل خصوصی ده دیناری ده خوارد.

ینویسته بلیم له دوای تی شکانسان له هه لبراردنه که ی ۱۹۵۴ سه فه ریکی رانیه م کرد. کاکه فوزی صائب قائمقام بوو: ههر که بیستی له مالی خاله خدرم دابه زیوم به خوی و ده سته وادیه ری حکومتی رانیه هاته به خیر هینانم. مرو نابی مه ردا به تی مه ردان بن لیو بخت. لهو سه فه ردا حکومتی رانیه وه های ریز لی نام نه گهر لی قه وسوا نه بام زاتی نه ده کرد وه هام شیرن بکات. کاکه فه وزی وه های کرد که لهو ده مه دا بلیم: به راستی دوراندنی نیستی خاباتی نه وتویی خوشتره له بردنه وه.

بچمه وه بو سه روکاری نهو پازده روزه ی گرتوویم:

ههرچند که ین و به ینی توندی و تیژی حکومت له هه لبراردنه که ی دواین دا چاوی خه لقی شکاند بوو، ماکی بی نوقره یی و بزوزی هم له شیوه ی زانه وه ی ناسایی داو هم به هوی هان دانه بی وچانه که ی رادیوی (صوت العرب) له لایه ن نه محمد سه عیده وه که وا به راستی هینده ی (یونس بحری) به که ی رادیوی به رلینی سه رده می جهنگی دوهم کاریگهر بوو، نا نهو ماکه مانگ له دوا مانگ پتری هه ست بی ده کرا

تا راده یه که حه زکردنی نهو خه لقه ش له بیستنه وه ی ده نگ و ناوی خوی له رادیوی میصر. وهك که روزه انه راپورتی نه ایشت و ناره زامه نندی و تووره یی که سان و شوینان و میلله تانی ده خوننده وه وه های کرد که زوره یی خه باتگیرانی کوی، به تاییه تی هی سه ربه چه پ که ده په ویست یهك نهوا بیت له گهل ده نگ و ره نگ و سه نگی به ره ی به کیه تی سوقیه ت، وه های کرد بکه ونه ریك خستی موزاهه ره: نم نیازه له روزه ی ۱۹۵۵/۲/۲۵ پیک هینرا، من له زویکه وه زانیم و زوریشم بی ناخوش بوو شتی وه ها بی سه مه ره قوربانی بو بدریت: گویا چ سوو دیک به کوردو ناده میزاد ده گات به وه دا نه محمد سه عید بلی کویه ی تیکوشه ره وه ها وه های کرد!

پاش نویژی جومعه ده ست کرا به موزاهه ره له ده ورو به ری بازاره وه به ره و سه رای حکومت. خوو تالع هیزی پولیس له ده ست سه عیدی حه ماغای رانیه بوو که خوی کوی بوو هه تا توانی پولسه کانی به ره و پاش کشانده وه بی نه وه ی ده س بوه شین. له ناکامی ناچاری چهند ته قه یهك کرا، به کیکی زامدار کرد به لام ده رده ست نه کرا. من له ماله وه ده رنه چووم. ده شم زانی حکومت لیان وسکت نابی.

سه ینی به رچاییم ده خوارد، خهریک بووین فه حسی تووتشان بوو بکریت، له قایمقامه وه داواکرام بو سه را. سه رت نه په شینم من و کاکه زیادو به ره پرسی پارتی نیردراین بو هه ولیر به سه رباره ی خورایی خرابنه قاوشیکی به ندیخانه له گهل حبسی عاده تی. تیکرامان چل که سیک ده بووین. گرتوه کان که هیندیکیان له سه ره هچه ش گیرابوون، نه وه نده پیوانه به خیریان هینان و وه ها ریزیان راگرتین به قسه ناگوتری. نه وه نده ی فه قی له ده رس خونندنی لای ماموستا که ی به نه ده ب و ول و ته رتیه نهو گرتوانه وه ها و به ولاه تریش بوون. خه به ری گیرانان زووبه زوو زاندرانو به هه ولیردا بلاو بووه نیتر له سه ینی وه ریزی براده ران بو سه رلی دانسان شریسه ی به ست و نه پسانه وه: ههر روزه له مالی براده ریکه وه نان و پاتی به گزادانه مان بوو ده هات. به هه موو عومرم نه وه نده سیو پرتنه قالم به ده وری خومعه نه دیتوه وهك لهو روزه انه دا ده م دیت. د. مه ردان عمل ره نیس صحه هه موو روزه به ناوی ته قش ده هاته لامان و وه های کرد هه موو شتیکی حه بس خانه که مان له هی ماله کانان خاوتیر بی. چهند روزه ان له گهل نهو براده ره گیراوانه و سه رلی ده ره کانان به کامه رانی برده مانه سه ره هتا د. مه ردان وه های کرد بگوزرینه وه بو ژووری (تضمید). باوه رم بی بکه ن غه ربی هاوریکانی قاوشه عمومه که مان ده کرد: له بیرمه شه ویکیان چوار گه نجی ۱۷ - ۱۸ ساله یی قوز که سه ره به

عشیره تیکی نهولای رهواندزهوه بوون گه پیکي خو ولانی خویانیان کرد به گورانی نایبیت بهو گه پوهه. نهم چمند دیرهم لهو گورانی به بیر ماوه.

وهی نهز هاتم نهز هاتم

حه پکولانی حه لهاتم

یاری پهمکا نخافتم

تومرز (نخافتن) به واتای (داپوشین) بوو له گهل (نهفتن) ی فارسی که نهینی کوردی به یک ده گرنهوه.

دهبی بلیم، نووره دیناغای حاجی ره شیداغا هموو به یانی به یک سینیه کی رازاوهی به رچایی ده ناردو له هموه له وه هموو نیوه روزیکیش خواردنی شاهانهی ده نارد که بابی براده ره حه به کانیسی ده کرد، هتا به نیلحاحی نیمه نیوه روزه که ی راگرت چونکه هر روزه براده ریک به لکوو پتر له به کیک نانی بو ده ناردین بهو جوهری که باس ناکری، دیسانه وه له سی روزان دا روزیک خواردنی بی حسابی بو ده ناردین.

دوای چمند روزیک له گیرانان به رالی بوونی خومان و دوستان و نهو خزمانی له کوپه و رانیه وه [خاله کانم] هاتبوون نامه به کم نووسی بو خوالی خوش بووی نه حمده موختار بابان که چون له خوزایی گیراوین. نهو جوانم رده له ده می که کاغزه که ی پی گه بشتو که وتیوه نه لاشی بی وچان؛ بهو حورمه تهی که هی بوو له همان روزدا وه های کرد حکومت به لینی به ره للا بکرتین. عملی ناغای حاجی نه حمده داغا، نانیسی ههولیر، له به غذاوه به سهردان گه رابوه ههولیر هاته لامان گوتی: نه مری به ردانسان له ریگایه به پوسته ده گاته متصرف. سیر له وه دایه، کابرایه کی روتله ی بوره پیاو خرابوه قاوشه که مانه وه و امان زانی جاسوسه به سهرمانه وه، کتیبی ده گرنه وه و خبه راتی به خله که ده دا. سه غله تیان کرد به وه دا پیمان گوت قسه کانت درون، نه وچش سووره هل گه راو سویندی خوارد له سهر هیندی که سی روزی یکه نیمه هه رسیکان له حه بختانه رزگار ده بین. که نه مهی گوت جاری عه لیاغا نه هاتبوو: وه ها ده رچوو که دوای سی روز نه مری به ردانان گه بشته ههولیر به لام ده رچوونان که وته روزی چوارم، چونکه نهو روزه دهوام به سهرچوو بوو. ده بوو بلیم من و کاکه زیاد کاغزه زمان نیمزاکرد بو نه حمده موختار بابان.

حکومتهی به غداد به حکومتی ههولیری راگه یاند بوو که به تومتهی به شداری کردن له موز له ره ی چه کدار بدربینه محکمه . . . دوای به ریسوونسان له گهل کاکه زیاد بو به غداد چووین. به

شیوه به کی به ربلاو خه به ری گیرانان زاندرابوو له به غداد. . . چووینه سپاسگوزاری نه حمده موختار له ماله که ی به عاده تی خومان سهردانی دوستانان کرد: لای صادق البصام بووین به ریکه وت حکمت سلیمانیش هات. به نوکته گوتی: چاوه روانم ده کرد (حلاوة مسکت - مسقط) بخون له به ندیخانه، زوویان به ردان. گوتم: دوو حلاوهی ممشور هه به یه کیان نه وهی فهرموت حلاوت مه سکته به شی نیمه ی تیدا نه بوو، نه وی دیکه یان (من السلیانیه - گه زوی سلیمانی) فه خامه تسان چانستان هه بوو لیسان خوارد. . . بوو به پیکه نینیکی خوش. گوتی: یاخی خلونی بفرقه الاعدام وانی مالدی شنو هی المسألة.

چمند مانگیک هاموشوی ههولیرمان کرد بو دادگی جهزایی که سهیری ده عواکه ی نیمه ی ده کرد. عومهری مام عملی له سهرینایی پشتگیری کردم له زهوی وزاری به ره ی مالی کونخا محمه دی پیازوک که عومهر ته مای لی نابوو، دوو شایه دی دروی راست کرده وه لیم که به تصادف هه ر دوو کیان له سویندی درو بیشتر حوکم درابوون. له هه وه ل جهسه عومهر بوم تی کوشا گوتی، جهنایی حاکم نهم کابرایه سهروکی شیوعی هه موو دنیایه به نه مش ده لیل. به بیاننامه ی ئیستخایمی له باخالی ده رهیناو دایه ده ست حاکم گوتی، بی خوینه وه هه موو شتی تیدایه. دوو شایه ده که شی که هه ر پی بازوکی بوون ده ستیان به قورئان دا که نهم کابرایه له پیش موزاهه ره وه ده ریزی و هانی خه لقی ده دا بو ناژاوه. . . شایه ده بو نونه ره که ی چیزیش پهیدا کرا. . . له ناکام دا من و کاکه زیاد ته بر به بووین. نونه ری حیزب ده مانگ حوکم درا. . . حاکمه که ی که نهم حوکمه ی دا زور عه پیدا بوو چونکه له که شفی جیگه ی (حادثه) مه معلوم بوو که شایه ده کان مومکین نی به نهو کابرایه یان له موزاهه ره دینیت چونکه لهو شویته وه موزاهه ره هه ر نه ده دیترا جگه له وهی مه ودای دوور بوو.

من مامه وه هتا قهراره که ی محکمه مام بو نهو نونه ره ئیستیناف کرد. . . له که رکوک دادگی ئیستیناف حوکمه که ی هه ل وه شانده وه و براده ره که ده رها. زوری نه برد روزیکیان عومهری مام عملی به گهل دهسته براده ریکم که وت و هاته لام: له دووره وه عوزرخوازی کردو په شبانی خوی ده بربری. من له باری وه ها کوردی گوتنه ی ملم له موویه ک باریکتره: کیشی نیمه له گهل روزگار گه لیک بهو لای نه وه به حیایی وردو قول بخسه مه کاره وه بو بابایه کی نه وتویی که

وه کوو هزاران بی ده سلات بایه که ده ی هینیت و ده ی بات. پاش نهم مه سه له به عومهری مام عملی هتا مردنی به دوست مایه وه. گه رده نی

نازادینی. یه کیک له دوو شایه دهکان له قورولیتهی لافاونک دا خنکا،
نهوی دیکه یان نازانم سه ری به چی گه یشت...

نهو ملکانهی به ره بابی مالی کونخا محمه مد که من تیدا خه ربکی
پاریزگاری بووم بهر زمانی ره نیس ته سوویه کی کورد کهوت که چی
متهانم نه بوو هر چه ند ناسیاوی کونینه مان بوو، به جوریکی
ناشکراش ویستی ترسم نه هیلن له نتیجه ی ده عواکه چونکه زانی من
هه رجاره به به هانه یه ک موحا که مه ی نهو زهویانه دهه خرینم... من
هیچ شتی کم له رووی نهو ره نیس ته سوویه به نه دا به لام دلشیم ناوی
نه خواره وه به به لینه کی... هه تا نه قل نه بوو کوتاییم به موحا که مه که
نه هینا. چاک بوو زهوی به کان سه لامهت ده رجوون.

لیره دا به باشی ده زانم ته پوتوزیک بره ونیمه وه که لهو سالانه دا به
دهوری محاماتی منه وه په یادا کرا گویا من ملکی ناغاو ملکداران
ده پاریزم. هه لیهت قسه ی نهوتویی له بوختاتیکی ره جال بهو لاره
نیه. جاری ده بی بلیم که سم نه دیت لهو محامیانه ی کورد په روه رو
چین په روه ره دفاعی له قاتل و له خاوهن ملک نه کردیت که سیشیان
ناوی که سیان نه ده هینا که چی له ناست من دا جوریکی دیکه بوون.
له نمونه دا ده لیم، به ره بابیکی سه ره به تایه فه ی محموودا غای پزدهر
من و ماموستا به کریان کرد به محامی بو ساغ کردنه وه ی ملکه کانیان
له ته سوویه... محامیه کی به برسی گه وره ی حیزیک لهوتووژدا
ره خنه ی لی گرتم که وه کاله تی (اقطاع) ده کم. دواتر کاغزی نهو
محامیه دیت بو نهو به ره بابی نووسی بوو ده لی حه ز ده کم وه کیلی
نیوه بم نتجا له ماویه کی چهند روژدا نه گهر له گه لم ریک نه که ون
گله ییم لی سه که ن ده بیه وه کیلی موده عیبه کانشان... [من خوم
له برسانیش بمرم ریگی وه ها نا کومته وه م.م.]

من که محاماتم ده کرد فه لسه فم له لاره بو نه ده خواسته وه: که خوم
رازی بم ملکداریم ده بی رازیش بم به ملکداری خه لئ ته مش
حه قیسه تیکه له ناوه روکی محاماته وه هه ل ده قولی نه ک له فه لسه فه ی
لاوه کی یه وه. به شیکی ده عواکاتیان هی فه لاج بوون به شیکشی هی
ملکدار. بهش به حالی خوم هیچ به ته ماش نه بووم هه لی ته سوویه
بکم به هوی نانه وه ی شورشی چینابه تی. له دی یه ک هه را په یاد بوو
له نیوان فه لاج و ملکداره که. چندیکی کوشان تیدا محامی بم نه م
سه لماند چونکه هه موو پزدهر درابایی نه وه ی نه ده هینا خوین له لووتی
کهس بیت.

له نمونه ی چالاکی نهو روژانم دوو رووداوت بو ده گریه وه،
یه که سیان نه وه بوو مینه ی عه لیاغای گه ناو داوای کردم بو مدحه که مه ی
قه لادزه له تومته تی قه تل رزگار بکم. له بو سکینه وه. سه بینه ی نهو

روژه ی ته حقیق له ده عواکه ده کرا چوم بو قه لادزه. میناغاو کوریکی
له لایه ن بوره پیاونیکه وه شکاتیان لی کرابوو که گویا کوریکی
میرد منداله ی نهویان کوشته وه ده عواکه درویه کی زره دروی
هه لسه ستراو بوو، به پاره نهو کابرایه وه شش شایه د، راست
کرابوونه وه بو له ناو بردنی میناغا که کابرایه کی فیلبازی ته ماعکار
مرخی خوی له ملکه کانی میناغا خوش کردبوو به ههویای نهوی له
دهمی ته سوویه دا بتوانی بو خوینی ساغ بکاته وه. روژ ره مه زان بوو
منیش به روژوو: باو کیک و شش شایه ره په یان له قورنان هینا به
ته مایه کی کهم بو خاتری فیلبازیکی بی ویزدان. دیار بوو مه حامی یه ک
دهرسی دابوون چوناو چونی شایه دی بدهن: دوو شایه د گوتیان دیتان
میناغا کوره که ی نهو جحیله یان له شاخی هه ل داشت. دوو شایه د
گوتیان بهر له مردنی گه یشتینه سه ری، ثیقراری دا که میناغاو
کوره که ی کوشتیانم. دوو شایه د گوتیان نهو کوره مان چهند روژیک
پیشتر به په شوکاوی دیت تی گه یاندین که میناغا به مایه له سه ر
ناموس بی کوژیت. خولاسه ده عواکه په رجه م کرابوو که ناو
نه ده لینی خوی له سه ران مرو چون ده زانی وه ها به ره واژ بینه وه بو
دهروون پیسی و بی ویزدانی!! من جاری وه کاله تیشم بو میناغاو
کوره که ی ده رنه کردبوو به لام حاکم تی گه یاند که ده بیه وه کیلیان.
باش نهو شایه دیانه به حاکم گوت مه حکه مه له خه لئ چول بکه
قسم له گه لندا هیه، هه تا له قه شم ده بیه وه نایی له غه بری قایمقام
ری به کهس بدری بینه ژوره وه. قایمقامیش بو یه حدقی هانتی هیه
چونکه قه کاتم پیوهندی به وه زیفه ی نهو یسه وه هیه.

مه حکه مه چول کراو ده رگا داخرا مایه وه من و حاکم: پیم باوه ر
بکه، خوینه ری خوشه ویست، ناماده بووم لهو ژوره دا به تیل له
حاکم بدم نه گهر قسه ی لی نه سلماند بامایه... کوردی ده لی «له دین
ده رجوو بووم».

گوتم فلانه کهس: شنیکت بی ده لیم هی نه وه نی به ره تی بکه بته وه.
ده بی بی دوویات کردنه وه چی به چی بگری، واته لیمی به سلینی،
هینتا زاری نه کردبووه برسی چم مه به سه له سه ر قسم رویشتم و
گوتم: میناغاو کوره که ته وقیف ناگرین...

نهو حاکمه، مالی به خانه ی خوایی، بی جووله گوتی: ته وقیفان
ناکه م.

نتجا گوتم: باییت بلیم بچی وه ها له حه د ده رجووم... هه موو
پزدهر به دیار نه م مه حکه مه یه گوی قوت بووه: نه گهر میناغا ته وقیف
بگری له ماوه ی حه فته یه ک دا صد ده عوای وه هات بو دیت، چهند
شایه دیک ره په له قورنان دینیت و ملکداره ناحه زه که به گرتن ده دات به

تهمای ملکه‌کانی. . . نوساش هه‌رایه‌ک په‌یدا ده‌بیت نه به محکمه‌مه و نه به قائمقام و نه به عومهر عه‌لی [متصرفی نوسای سلیمانی] چاره‌سه‌ر ناکریت که‌سیش سه‌رده‌ری له ناکامه‌که‌ی ناکات به چ لایه‌ک دا ده‌که‌ویت. عومهر عه‌لی له‌و رۆژانه‌دا دژی ناغاکانی پزده‌ر بوو. که ده‌رچوم له ژووری محکمه‌مه نه‌و ناوه مونجه‌ی ده‌دا له قه‌له‌بالغی. میناغا کوره‌که‌ی وه‌کوو مه‌لی به‌رباران به کزی راه‌وستا بوون: که زاندره‌ میناغا ته‌وقیف ناکری خه‌لقه‌که وه‌ک ته‌لی که‌ه‌ره‌بایان گرتیی روروزان. . . میناغا گوتی: فلان، ناموسی لی‌ده‌رچیت هه‌رچی خوا به‌منی داوه هی تویه. پیم گوتوه، هه‌موو پزده‌رم پی بده‌یت نامویی. من شه‌ری سه‌رونه‌ووسم بو کردویت خو، فلسیکم نه‌خستوته سه‌ر سامانت. . . پاش به‌رپایوونی هه‌را له سه‌رده‌می عه‌بدولکه‌ریم قاسم که هه‌مووی چوار سالی‌ک له‌و موحاکمه‌یه دواکه‌وت، مالی میناغا بوو به قوناغی حسانه‌وی صدان له‌و که‌سانه‌ی خواخوایان بوو میناغا له‌و موحاکمه‌یه‌دا به په‌ته‌وه بکری. . .

نه‌و رۆژه ده‌وری عه‌صر که گه‌رامه‌وه بو بوسکین، لای شیخ حسینی حاجی سه‌ید، له‌سه‌ر قه‌یاغی ده‌ره‌ندرا دینم شیخ حسین هاتوه که به‌یه‌که‌وه بو بوسکین بگه‌رینه‌وه هه‌رکه دینمی گوتی ره‌نگت گوراوه ده‌لی رۆزوو تینی بو هیناوی، منیش باسی چه‌ندوچونی نه‌و ده‌عوایم بو گه‌رپه‌وه که چه‌ند به‌ده‌ست سویندی درۆزانه‌ی شه‌ش شاهیدو باوکی (مقتول) سه‌غله‌ت بووم.

که‌سه‌یکی وه‌ها بزانی که درۆی جاری نه‌وه‌ها پشت گیری کردنه له هه‌زار دژی زۆردار، نه‌و که‌سه خوی ده‌خافلیتی و له هه‌مان کاتیش دا ری خوش ده‌کات بو خوی که له هه‌ل دا درۆی نه‌وتویی بکات به ته‌پکه‌ی ته‌ماع. . .

بایه‌کری سه‌لیم ناغا که گه‌وره‌ی نه‌و تابه‌فه‌ بوو میناغای پی‌ده‌ناسرا که زانی هه‌لوه‌ستم له‌و ده‌عوایه‌دا چون بووه گوتبووی لیره به‌دواوه با که‌س پرس به من نه‌کا بچنه لای فلان. بایه‌کراغا ساردایی هه‌بوو له‌گه‌ل خاله‌کانم و له‌گه‌ل تابه‌فه‌ی مه‌حموداغاش که خالوایی خاله‌کانم و دوستی خویشم بوون، به‌ینی عاده‌ت و به‌رژه‌وه‌ندی قالب به‌ستوو چاره‌روانی نه‌ده‌کرد من هینده به په‌روش یم بو خزمیکی نه‌و، پی ته‌ماعیش. من جگه له شه‌خسی میناغا که‌وا زۆر زۆر ده‌یان ویست له هه‌چه به په‌تیه‌وه بکه‌ن، بو هه‌موو پزده‌ر له په‌روش دا بووم که له‌سه‌رینایی ده‌عوای وه‌ها ناحق و بوختانه‌ر و چرووک باری بشیوت و قه‌سابخانه‌ی تیدا به‌رپاییت.

نم مه‌سه‌له‌یه گه‌لیک لایه‌نی‌دیکه‌ی به سفتوسوی تیدایه، من به‌لامه‌وه لی‌دوانی په‌سه‌ند نی‌یه.

رووداوی‌دیکه نه‌وه بوو که له ده‌عوای دینی مه‌مه‌نداوا که تیدا وه‌کیلی بایه‌کراغا بووین که‌شفی ته‌سویه (وضع الیدی) بو بایه‌کراغا داناس. فه‌لاحه‌کان خویان به مه‌غدوور زانی، ره‌نگه مه‌غدووریش بوون، چوون په‌نایان برده به‌ر عومهر عه‌لی، متصرفی سلیمانی. کاغه‌زینکی ره‌سمی له عومهر عه‌لی‌یه‌وه بو سه‌روکی ته‌سویه هات داوای لی‌ده‌کات که خوی یچی بو دوویات کردنه‌وه‌ی که‌شفه‌که. سه‌روک ته‌سویه، خه‌لقی سلیمانی بوو. له وه‌لام دا بوی نووسی‌یه‌وه: نزولا عند رغبة سعادتکم قررت إعادة الکشف فی المقاطعة المذكورة بنفسی. نه‌گه‌ر هاتبایه له خووه بریاری دابایه که‌شفه‌که هه‌ل وه‌شینه‌وه ج گله‌یم نه‌ده‌بوو به‌لام وه‌ها پاته‌بات به خاترا نه‌ی متصرف قانون زبیر پی بیه‌خیت هی سه‌ماندن نه‌بوو: تازه ج متانه ده‌مینی به دادو حق و ناحق. چوومه‌لای ویستی مجامله بکات گوتم نه‌چایه نه‌ناویشته ده‌خومه‌وه من له‌م ده‌مه‌را لیت ده‌چمه شکات: چه‌ندیکی هه‌ولی‌دا گوتی خوم نه‌دایی. ماموستا عبدالرحمان نوررجان، معاون ته‌سویه بوو، خه‌ریک بوو شه‌ره‌که بکات به شه‌ری خوی، پیم گوت تو ده‌خلت به مه‌وزووه‌وه نی‌یه هه‌ر چونکه کوته ماموستاشمی لیت به‌ده‌نگ نایم [له ده‌عوایه‌ک دژی نیمه پی‌قانونیه‌کی کردبوو، نه‌ویش به نه‌مری سه‌روک ته‌سویه، هی نه‌وه بوو نه‌گه‌ر لی‌یکۆلرینه‌وه دووچاری سه‌غله‌تی‌یه‌کی زۆر بیت. من هه‌ر هه‌م له‌به‌ر ماموستایه‌تیه‌که‌ی و هه‌م له‌به‌ر پی‌ده‌سه‌لانه‌که‌ی هه‌چم تیدا نه‌گوت. هه‌روه‌هاش کاک به‌کر].

یه‌کسه‌ر چوومه به‌غداد: هه‌وه‌ل جار سه‌ردانی (مکی جمیل) کارگیری گشتی ته‌سویه‌م کرد که ناسیاو و کوته ناشنا بوو، زانی نه‌کرد هه‌چ بکات گوتی: أخي عمر علی فد عفریت منو یگدر له. . . نینجا چوومه لای نه‌حمه‌د موختار بابان، وه‌زیری مالیه بوو. من وه‌زیری عدل (عبدالجبار التکرلی) م نه‌ده‌ناسی، مه‌سه‌له‌که‌م له نه‌حمه‌د موختار گه‌یاند: ته‌له‌فۆنی له‌گه‌ل وه‌زیری عدل کرد هه‌موو فورسای خوی هاویشته سه‌ر مه‌سه‌له‌که نه‌ک ته‌نها چونکه خاتری منی ده‌ویست به‌لکۆو وه‌ک خوی گوتی: هذا اخلال خطير بالقضاء والعدالة. . .

که گه‌یشته عه‌دلیه (مکی جمیل) به چاره‌روانم بوو، خه‌زابه‌خه‌را له ژووری (مدیری عدلی عام) وه‌وه بو ژووری وه‌زیری بردم لیم نه‌گه‌را سه‌لامیش له مدیر عام بکه‌م که ناسیارم بوو. گوتم با خه‌به‌ری وه‌زیر بده‌ین. گوتی أخي الوزير يتظرك علی جمر. . .

دهرگای نیوان ژووری مدیر عام و وهزیری کردهوه منی پال پیوهناو خوی گهراپهوه دواوه. ماموستا تهکهرلی پیاوانه وهری گرتم. لهخهد بهدر موجهامهلی نواند. جاری لهپیشهوه بانگی (مکی جمیل)ی کرد و گوتی ههر به تلهفون، لهپیش چاوی فلانهکس له رهئیس تهسویهی رانیه بگهینه که دهست بو هیچ نهورافهک دریز نهکات. مکی جمیل چاوهنوری کردم لای مدیر عام. وهزیر دواوی قسه لهتفه رووی تهکلیفی لی نام و گوتی: دهزانم خوت حهز ناکهیت له وهزیفه نهما پیاوی راست و پاکی کوردم بو ئیقناع بکه مهسنولیدتی نهو ناوچانهی بی بدم بهلکوو لهو تهرزه رهئیس تهسویانه قوتار دهین [دواتر خهبرم بی دا که نهوانهی من شیایوان دهبینم وهکوو من حهز له وهزیفه ناکهت]

لهگهله (مکی جمیل) چووینهوه تهسویهی عامه. به تلهفون له سهروک تهسویهی رانیه راخوری: لاتتحرك من غرفتک. لاتلمس ورقه. لاتطلع في كشف. کلشی ماتسوی الی ان تجیک اوامر. بو سبهینی نهمر دهرجوو به لادانی له سهروکایهتی تهسویه دابهزاندنی بو معاون تهسویه و نهقلیش کرا بو شونیککی وهکوو قهره داغ. دهرینهندی خان. ناوی شونیکه کم له بیر نهماوه. بهلام که نهمایان کرد پیشتر بویان روون بووه که سهروکی تهسویه کاغزهکی بو متصرفی سلیهانی نووسیوه. نهویش به تلهفون مهعلووم کرا چونکه ژماره و نهتریخی نهو کاغزه م لایوو.

وئشی نهوتویی له تهره بهی پاریزه ری به بهریهوه هدیه نیگیای خوینهری بیست سی سالهیی بهسدر دیمه نیکی قانونی روزگاری بهر له خوی دا بکاتهوه کهوا رهنگه به نهمای نهبو بیست. من موعاریزیک بووم موراقه بهم بهسرهوه بوو. له دهسی (عدوانی ثلاثی) بو سهر میصر. بو ههر که شیفیکی تهسویه وهیا له دهعوای دیکه دا چوو بامایه دهسنهی رهسی له هندی کاتب و پولیس و فدراشانیان راده سپارد ناگایه کیان له هه لستان و دانیشتم هه بی. که چووم بو که شفی گهناو مهخفه ری شورته و موعاونینی تهسویهش راسپیردان بو نهم لایه نه. لهگهله نهمهش دا ریزم ده پاریزراو قسم ده بیسترا وهک تازه گوتم رهئیس تهسویه یان لهسدر موراجعهی من ههل داشت. نهو خهلقه ی پیش شورشی ته مووز گورگه و درنده نه بوون. له دهستیان هاتابیه حدزیان ده کرد خهلقیان لی مهنوون بیست. سهروکه رهفتار و ناکاری به پاکی رسکابیت له هه موو دهوراتیک دا مهردایهتی خوی ده نوئیت. که دهرووئیشی کریمی بوو دیسانهوه له هه موو دهوراتیک دا چلکنی خوی بهدر ده داتهوه.

له یادی رهوی سی قولی بریتانیایا فدره سنه و ئیسرائیل بو سهر

میصر دینهوه بیرم که خه بهرکه له رادیو بیسترا من له ههولیر بووم. نیشی محامات بردمی بو قهلا دزه: شهوان له مالی حاجی نهحمه دی خالوزای کاک بهکر ده نووستین. هه موو عالم بهدل بو میصر له بهروش دا بوو. نیمه ی سه ربه سیاسه تیش پتر له عالم بهو رووداوهوه دل گهرم بوو بووین چونکه تی شکانی میصر دهی کیشابهوه بو که متر بوونهوی نومید به لاچوونی توندوتیژی سیاسهتی حکومتی عراق. شهویکیان بهدرهنگه وه کهوتینه ناو جیگه: کاک بهکر خوی لی کدوت من جاری بزه ی چاوم ده هات. رادیوم بهسدر نیستگه ی میصره وه کرد بووه له ناکاو خه بهری ئینزاره که ی سوئیت که بهو سی دهولته تی دا بووی خوینده وه کاک بهکر به خه بهر هینا و نهو موژده بدم دانی. رهنگه ههتا لای بهیانی له خوشییان و به دیار خه بهری نوئیره وه نه نووستین. خوشی نهوتویی له ناوئیدی دواروژدا بهیتسه مه شووره کم به خه یال دا تی ده پهرینی که ده لی:

که من نهخلی مرادم بی سمدر بی
به من چی باغی عالم جومله بهر بی

بهلام مهعلوومه مروی بی دهسلات ج تاک بیت و ج کومهل. به هه لئس وکهوتی له خوی دهسه لاترانه وه ده خه ربیکیت.

ههر لهو به بنانه دا بوو چند کدهسانیکی ناوداری موعاره زه ی بهغداد بهر حوکمی عورفی کهوتن. له مانه (صدیق شنشل) بو قهلا دزه دوور خهراپه وه. من له قهلا دزه بووم. حکومت ری نه دده دا کس بهچینه لای پیوه ندیم به قایمقامه وه کرد که نیمکان نی به سدرانی (صدیق شنشل) نه کم. رشم نه دن من بوی ده چم: نیوه ده م گیر نه وه نام گیر نه وه له دهست خوئاندا به. مالی ناوایی فیلی له حکومت کرد. به ناوی واجیبه وه خوی سدرانی ماموستا شه نشلی کرد. منیش بی نه وهی له روالهت دا تی خویندرایتمه وه. وهیا ناوم خهراپه لیسته ی سدرلی ده رانی بابای دوور خهراپه وه که بستمه نهو ژووهری نیستبراحه تخانه ی که شه نشلی لی دابه زنده رابوو. پیش نه وهی به چین بو لای. نه رتیاتی خوآرده مهنی بو کرابوو له مالی حاجی نهحمه ده وه. نازانم چون وه صفی نهو به به کتر گه بیسته مان بکم. که دینه وه یادم ج برسیته یکی چیستوو لهو ماوهیدا که بو قهلا دزه بهری کرابوو تا نهو ده مهنی خوآرده که ی گه بیستی ته زووم پیدا دینه وه. نهو له خیره هیچ دادو بروی له دهست برسیته. وهیا مامه له ی گدیاندنه قهلا دزی نه کرد بهلام دارسانی بو سهر خوآردن فیلمی نهو گه شته خوشه ی نیوان بهغدادو ژووهره که ی

خوبه‌وه که جیبیکی لی‌ده‌خوری و من سه‌بارم نه‌بوو، جیبه‌کی هینده‌ی حساره‌کی نیمه بو من بی تکلیف بوو: ده‌بان و. رهنکه. صه‌دان سه‌فهری سلیمانی و رانیه - لادزهو بیتون و بیرو نه‌وینان به‌به‌که‌وه بی‌ده‌کرد، وه‌هاشی به‌خاوبنی راده‌گرت همه‌یشه چریسکه‌ی ده‌هات. به‌که‌تسلوگ ره‌فتری له‌گه‌ل دا ده‌کرد. لیره‌ش دا نوکنه ده‌هاته‌پیش: که له بوسکین ده‌بووین، زستانان، جیبه‌کی شیخ حسین سر له به‌یانی به‌پال نه‌با هه‌ل نه‌ده‌بوو نیر واده‌بوو کومهلک له نوکرو تووتنه‌وان به پال ده‌بان گراو هزار گالته‌شیان بی‌ده‌کرد نجا هه‌ل ده‌بوو که‌چی جیبه‌کی کاک به‌کر که کونتریش بوو له هی شیخ به یکه سیلف ده‌که‌وته‌گه‌ر. شیخ حسین ده‌ی‌گوت جیبی خوم هی پال‌وانانه وه‌ک که‌له‌گا ده‌غزری. کاک به‌کریش جیبی هه‌یه؟

نم وینانه له ژبانی من وتودا رووبویکی به‌رین داگیر ده‌کات له مه‌یدانی چالاکیان، خو هه‌موو دم هه‌ر خه‌ریکی به‌ره‌ویش بردنی ره‌وره‌ی میزوی گرزو مون نابین، ناخر گرزینه‌وه‌به‌ک، سه‌لام و مرچه‌بایه‌ک، توران و ناشت بوونه‌وه‌به‌ک و شین و شادی‌به‌ک و که‌لابه‌گوزانی‌به‌ک و که‌وشه‌ک و سیازیکی هه‌ر ده‌بی تیدایت. راسته بگوتری، نابنی یاداشتی بسارک و لینین و چهرچل که له چهرخ و فه‌لکی سیاسی جیهانی، وه‌با هه‌ر نه‌بی به‌شیکی به‌رچاوی جیهان تی‌نیشن، یاداشتیان له کاری گرنه‌گه‌وه بو کاری بی‌بایه‌خ راگوزینت به‌لام نیمه‌مانان به حال چهند داویکی کلافی سیاسی بی‌ده‌سه‌لانی کاولگه‌ی ولاتی خومانسان هه‌ل کردوته‌وه که‌وا رهنکه به چهند لاپه‌ره‌به‌ک له حیکایه‌تیا بینه‌وه نه‌گه‌ر له کلافی بابته‌ی غه‌بری سیاسی رووتیش داو هه‌ل نه‌که‌ینه‌وه. خو نه‌وه‌ی راستی بی به بیی حال و باری که‌م ده‌سه‌لانی و به‌رتسه‌کی جغزی ته‌لاشان پتر له تی‌هورامانی هه‌ره‌مه‌ی رووداوی ژبانی خاوه‌ن یاداشت روون ده‌بینه‌وه تا نه‌وه‌ی خه‌براتی به سه‌رو سه‌دای گرنه‌ک و زنده‌گرنگی ناوخوو جیهان بده‌ینه به‌ر زه‌ین و خه‌یالی روخ ناگردانه ساردو سه‌ره‌کانان و ده‌وره‌ی زه‌وی‌به سه‌رکیل کراوه‌کانانه‌وه: یه‌نی ژاپونی له‌ته‌ک روپل دا وستا به‌لام به‌دولار ویزا. ته‌رازووی تیجاره‌تی برازاقیل و برازیل له‌نگه‌ریان به‌زی. لوکه‌ی فیلسان به تراکتوری په‌نیرستان ئال وگور کرا. نوره‌سه‌روکایه‌تی نوته‌ری شیلستانه له مه‌جلیسی نه‌من به‌سه‌ر چوو: نجا به‌من چی؟ به‌راستی، وه‌ک که سه‌لکه‌سلق به کونی ده‌رزی دا ئاوا نابیت نم خه‌به‌رانه‌ش به صه‌د بی‌له‌قه ناترنجینه‌ ناو پورگی هه‌چ به‌رزه‌وه‌ندیکی من و توی پیوه خه‌ریک ده‌بین. به‌لام بی‌گومان که بوم گیرایته‌وه جارکیان له سه‌ردانی سلیمانی ره‌شولی همه‌یشه زیندوو له‌دم دا، ویستی له نادیه‌کی خوی

تمعه‌دی بوو داوه‌تیکم بکات مه‌رجم له‌سه‌ر دانا که له گون و گورجیله به‌ولاهه‌چی دیکه ناخوم نه‌ویش گوتی: هه‌ر توو گون؟ نیر که لی‌بووینه‌وه پیم گوته‌وه: ره‌شول قه‌ت نم گونته له‌بیرناکه‌م، نا نم بامه کورته‌له‌یه چه‌ژیک کوردانه‌ی له‌به‌ر زار ناشتا له یاداشته‌که‌م ده‌گیری.

به‌ر له شورشی ته‌مووز دوو هه‌لکه‌وتی سیاسی رووبه‌رووم بوو: به‌کیکیان نه‌وه بوو، له ده‌می پیک هینانی نه‌و به‌ره‌نیشانی‌یه به‌ک گرتوی که نوته‌رانیان له وه‌زاره‌تی (۱۴)ی ته‌مووز به‌شداریان کرد روژیکیان (صدیق شنتل) له چیشته‌خانه‌ی مه‌سیح داوه‌تی کردم و به‌دم خوارده‌وه تی‌گه‌یاندم که هه‌موو ته‌رتیانیک به‌نه‌نی کراوه بو گوزینی باری سیاسی عراق، گوتی: القضاة باقیه علیکم انتم الأکراد. پیم گوت من ناتوانم خوم به نوته‌ری کورد دابنیم، گوتی: به ناوی خوتنه‌وه وه‌ک گه‌لیک که‌سی دیکه وه‌ره جه‌به‌وه نه‌گه‌ر گله‌یه‌کیش هه‌یه هه‌ر نیستا ده‌چین بو لای سه‌روک جه‌مال عه‌بدولناصر له قاهره‌چی له دل‌دایه بی‌بلی تا هه‌چ تی‌بینی سه‌لی له کورده‌وه نه‌مینیت. قسه‌مان دریزه‌ی هه‌بوو، کورته‌ی ناوه‌روکی رای خوم دژی به‌شداری کردم نه‌وه بوو که گوتم لایه‌نیکی پیک هیناری نم به‌ره‌یه بی‌رورایه‌کی هه‌یه که به‌ره‌ی به‌کگرتوو به قوناغی کاته‌کی داده‌نیت بو زووتر گه‌بشتن به قوناغی دواتر تاکوو بی‌به‌ی لایه‌نه‌کانی دیکه‌ی به‌ره‌ی به‌کگرتوو له‌ناو ده‌بات و خوی به فه‌رمانه‌روای تاک و ته‌نها ده‌مینته‌وه. من به‌ته‌رک و مه‌سه‌رفی خوم نایم روژی له‌ناو‌چوونم پیش به‌خم بوی، با به‌ته‌رک و مه‌سه‌رفی خوی نم ئامانجه‌جی به‌جی بکات. گوتی ئه‌مانه هیزیکن له ولانه‌که‌مان ناشی پشت گوی بخیرین. گوتم: بایه‌خی هه‌لوسته‌که‌م نه‌وه‌یه که ئه‌مانه هیزن نه‌گه‌ر هیز نه‌بانایه‌ منیش دوره‌ پاریزم نه‌ده‌کرد. نه‌مه بوو هوی به‌شداری نه‌کردم له‌و به‌ره‌ به‌کگرتوه‌دا. نه‌وساش و نیستاش ده‌لیم: من له جیاتی نه‌وه‌ی یارسه‌نی لایه‌نیک بدم له ناوم بیات، خوم ده‌بمه نه‌ندامی نه‌و لایه‌نه، که ره‌وا نه‌بینم بیمه نه‌ندامی به‌ولا ته‌ریقه‌وه ره‌وا نابنیم خوم بکه‌مه قوربانی ئامانجه‌کانی که من هه‌رگیزاو هه‌رگیز له‌گه‌ل براننده‌وه له‌ناو‌بردن و پهل پهل کردن دا نیم و نابم. هه‌لکه‌وتی دووم نه‌وه بوو، کامل چادرچی هاته‌لام له ئوتیلی تروکادبروی به‌غداد بو داوه‌ت کردم بو به‌شداربوونم له پیک هینانی نه‌و حیزبه‌ی که قه‌ول بوو حیزبی وه‌ته‌نی دیموقراتی و حیزبی نیستیقلالی تیدا بتاوتنه‌وه. که مه‌نه‌جه‌که‌م خوتنده‌وه پیم گوت، من ناتوانم پشت گیری له مه‌نه‌جه‌تان بکه‌م چ جایی بیمه نه‌ندامی حیزبتان چونکه ناوی کوردی تیدا نه‌هاتوه. گوتی قسه‌ت

حقه به لآم ئيشه كه نائقه ست نه بوو. . ويستى سبهينى بجمه لای له ماله وه بو پردوان لهو مهسه له وهو رينك خستنى ده قيكى له بار كه باسى مافى نه ته وهى كورد بكات. گوتم نوينه ريكي گه وهى نهو حيز بهى من تيدايم وا له به غدايه به به كه وه دين.

سبهينى به جوته جووين بو لای چادرچى: هه ر له سه عات ۹ى به يانى به وه هه تا به كى پاش نيره ورو ماينه وه. . لهو بهينه من و نهو نوينه ره له سه ر ته كليفى چادرچى به په له ده قيكمان نووسى. .
كه گه رامه وه كوئى زورى نه برد نامه يكي چادرچيم بو هات بهم جو ره ده ست بى ده كات:
بغداد، في ۵۶/۶/۸.

عزيزى الأخ مسعود
تحية وشوقا وبعد ان الموضوع الذى كنا قد بحثناه اثناء وجودكم في بغداد قد قوبل مبدئيا بالترحاب من قبل الجميع. .
ننجا ده لى له بهر هه ندى تى بينى ده قه كهى ئيوه ته تعديل كرا بهم ده قه. ناخو چونه به لانه وه. .

راستى به كهى ده قى نه وان له هى ئيمه چا كتر بوو، هه ر وه هاشم بو نووسيه وه. كه شو رشى چواره دى ته موز قه وما فكه رى نهو ده قانه به دارشتيكي تازه بوو به ماده (۳) له ده ستورى موقت.
خوشم ته كليف كرام كه نه ندامه تى نهو حيز به قبول بكه م، به لآم نه حيز به كهى نه وان بى بى درا نه نه گه ر بيشى بى درا بيه ده م توانى تيدا ييمه نه ندام.

- الحلقة التاسعة -

رحلة حياتي

مسعود محمد

ما بعد المادة الثالثة في الدستور الموقت لثورة ۱۴ تموز بصياغة جديدة.

ويعرج على المظاهرة التي حدثت في كويستجق في شباط ۱۹۵۵ وتذرع الحكومة بها في سجنه وآخرين من المتمردين الى الحركة القومية الكردية ثم تقديمهم الى المحاكمة بتهمة المشاركة في المظاهرة. ويعرض نماذج من تجربته في المحاماة في مناسبات ذات دلالة من وجود استقلال للقضاء وطرق للاعتراض والتابعة يسلكها المحامي بجديّة ونجاح في المهنة السابق على ثورة تموز ۱۹۵۸ بالإضافة الى امور اخرى ذات الصفة الشخصية التي لا تغلو رحلة حياة اي انسان من أمثالها.

تتضمن هذه الحلقة الفترة التي اعقبت حل الدورة الرابعة عشرة للمجلس النيابي بنوابه العشرة من الجبهة الوطنية والاجراءات الامنية في التمهيد لحلف بغداد وفي اثناء العدوان الثلاثي على مصر وما كان من اتجاه أطراف المعارضة لتكوين جبهة موحدة من الاحزاب والشخصيات الوطنية بنية تغيير جذري للحكم كله ويذكر اعتذاره في قبول دعوته شخصيا للانضمام الى الجبهة هذه الاسباب خاصة به وكذلك يشرح اتصال كامل الجادرجي به في حيثيات توحيد حزبي الوطني الديمقراطي والاستقلال وما أثمر ذلك من إدخال مادة خاصة بالمنهج المقترح للحزبين تخصص حقوق القومية الكردية ضمن وحدة العراق وصارت في